

Att mäta variationer i fråga om EU:s arbetsmarknadsrelationer: en kvantitativ analys

Inledning

I undersökningen *Mapping key dimensions of industrial relations* (kartläggning av centrala aspekter av EU:s arbetsmarknadsrelationer) från 2016 definieras arbetsmarknadsrelationer som kollektiv och individuell styrning av arbete och sysselsättning. Man tog där fram en begreppsmässig ram för kartläggningen av arbetsmarknadsrelationer och fyra centrala aspekter av arbetsmarknadsrelationer fastställdes: företagsdemokrati, industriell konkurrenskraft, social rättvisa och kvalitet avseende arbete och sysselsättning.

En uppföljande undersökning genomfördes för att tillämpa den begreppsmässiga ramen på nationell nivå. Den gav upphov till en resultattavla med 45 indikatorer som kan användas för att analysera nationella system för arbetsmarknadsrelationer runtom i EU. Analysen visade att en resultattavla som mäter hur den komplexa verkligheten ser ut i arbetsmarknadsrelationerna runtom i EU-länderna är ett värdefullt verktyg i den komparativa forskningen och för beslutsfattare, arbetsmarknadens parter och intressenter på EU-nivå och nationell nivå.

Den undersökningen belyste vissa tendenser i EU:s arbetsmarknadsrelationer, bland annat att länderna tycks röra sig ifrån varandra. Detta har också konstaterats i litteraturen. Vidare samlade den experters åsikter om hur det begreppsmässiga tillvägagångssättet skulle kunna vidareutvecklas, indikatorerna förbättras och datasetet utnyttjas för att förbättra styrningen av arbete och sysselsättning.

Den här undersökningen bygger på dessa diskussioner och har tre följande huvudsyften:

- Att kritiskt se över resultattavlan för att skapa en starkare koppling mellan indikatorerna och arbetsmarknadsrelationernas aktörer och processer (med vetskapen om att den industriella konkurrenskraften, sociala rättvisan och kvaliteten avseende arbete och sysselsättning även påverkas av andra faktorer).

- Att skapa en uppsättning sammansatta indikatorer för att mäta hur länderna presterar med avseende på de fyra aspekterna och på systemet som helhet.
- Att ta fram en typologi över systemen för arbetsmarknadsrelationer som kan underlätta analysen av framväxande tendenser och förändringsmönster länder emellan.

I jämförelse med Eurofound's tidigare undersökning är den här mer inriktad på företagsdemokrati. I Eurofound's analytiska tillvägagångssätt ses företagsdemokrati som arbetsmarknadsrelationernas mest centrala aspekt och den mest önskvärda modellen när det gäller styrningen av arbete och sysselsättning. Därför innehåller undersökningen en litteraturoversyn avseende företagsdemokrati, olikheter länder emellan och förändringsmönster.

Viktiga aspekter av det metodologiska tillvägagångssättet är bland annat att man har tillämpat begreppsmässiga och statistiska kvalitetskriterier för att finjustera de befintliga indikatorerna. Detta gjordes med utgångspunkt i det europeiska statistiksystemets ram för kvalitetsbedömning och kvalitetssäkring och i litteraturen. För att skapa sammansatta indikatorer användes den metod som tagits fram av det gemensamma forskningsrådet och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), samtidigt som man såg till att resultattavlan och de sammansatta indikatorerna stämde överens med Eurofound's begreppsmässiga ram och uppgifternas karaktär.

Sammanhang

Den politiska bakgrunden utgörs bland annat av konsekvenserna av 2008 års ekonomiska kris och det faktum att EU åter sjösatt politiska initiativ som syftar till att stödja konvergens EU-länderna emellan i fråga om bättre levnads- och arbetsförhållanden. Dessutom kommer den sociala dialogen troligen att få en större roll på EU-nivå och nationell nivå.

Den ekonomiska krisen medförde negativa konsekvenser för bruttonationalprodukten (BNP), sysselsättningen och den sociala rättvisan i ett antal EU-länder. I många länder har situationen förbättrats sedan dess, men ekonomiska och sociala skillnader kvarstår.

Systemen för arbetsmarknadsrelationer har utsatts för prövningar i flera EU-länder sedan krisen, i synnerhet till följd av att regeringarna har vidtagit åtgärder efter yttre tryck. Det rör sig bland annat om samförståndsavtal i utbyte mot skuldlettningar och landspecifika rekommendationer som kommissionen utfärdat inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Överlag har det yttre politiska trycket på arbetsmarknadsparterorganisationer i huvudsak gällt de länder som har en jämförelsevis låg konkurrenskraft. Vissa forskare har konstaterat att detta, krisen och de politiska åtgärder som vidtog, har gjort att arbetsmarknadsrelationerna i EU har blivit alltmer splittrade.

Flera EU-organ har uttryckt oro över konsekvenserna av de politiska reformerna för de nationella systemen för arbetsmarknadsrelationer, företagsdemokratin och den växande ekonomiska klyftan länderna emellan. Det har därför höjts röster för att EU och de nationella arbetsmarknadsparterna ska få en större roll i den europeiska planeringsterminen, vilket också får stöd i utvärderingar. Man har också sett att mer tyngd läggs vid sociala mål i planeringsterminens politiska riktning och budskap.

Den sociala inriktningen har förstärkts i och med den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som var en nystart på EU:s politiska arbete för en uppåtående konvergens i fråga om levnads- och arbetsförhållanden. Pelaren fastställer att ”den sociala dialogen spelar en central roll i arbetet med att stärka såväl sociala rättigheter som hållbar och inkluderande tillväxt”, och utgör grunden till arbetet med att uppnå företagsdemokrati, tillväxt och jämlikhet.

Resultat

I undersökningen har man med hjälp av Eurofound's analytiska ramverk tagit fram följande tre kompletterande verktyg som undersöker arbetsmarknadsrelationernas dynamik och jämför förändringar i de nationella systemen för arbetsmarknadsrelationer:

- En resultatavbildning med indikatorer som har tydligare koppling till arbetsmarknadsrelationernas aktörer och processer, eller som är relevanta för bedömningen av hur stor inverkan dessa har på beslutsfattandet och på socioekonomiska resultat.

- Sammansatta indikatorer för att mäta hur länderna presterar överlag när det gäller arbetsmarknadsrelationerna, de fyra centrala aspekterna och underaspekter.
- En typologi över systemen för arbetsmarknadsrelationer med utgångspunkt i hur väl företagsdemokratin fungerar och relevanta särdrag hos företagsdemokratin.

De belägg som diskuteras i undersökningen antyder att det krävs fler analyser och mer övervakning för att vi lättare ska få en gemensam förståelse av dagens utmaningar och kunna samordna strategier för att hantera risker. Vad gäller den sociala och ekonomiska ojämlikheten ger undersökningen belägg för att förändringarna ökar allt snabbare i vissa nationella arbetsmarknadssystem och att det inte finns någon tydlig tendens till uppåtående konvergens. Den industriella konkurrenskraften och kvaliteten avseende arbete och sysselsättning tycks utvecklas i den riktningen, men det finns tendenser till växande skillnader i social rättvisa och man ser en negativ variation när det gäller företagsdemokrati. Dessutom förstärks skillnaderna länderna emellan och ojämlikheten blir allt större när det gäller företagsdemokratis roll i styrningen av anställningsförhållandena.

Slutsatser

Den grundläggande principen i Eurofound's analytiska ramverk är att den mest önskvärda strategin för arbetsmarknadsrelationer, för såväl arbetsgivare som arbetstagare, är en balanserad och ömsesidigt förstärkande strävan efter effektivitet (industriell konkurrenskraft) och jämlikhet (social rättvisa och kvalitet avseende arbete och sysselsättning). För att en sådan strategi ska bli effektiv krävs det att båda parter utvecklar sin kollektiva förmåga att påverka beslutsfattandet (företagsdemokrati). Mot en bakgrund av framväxande tendenser och allt snabbare förändringar är det viktigt att ha rätt verktyg som gör det möjligt för beslutsfattarna och arbetsmarknadens parter att lära sig av varandra, reflektera och analysera. Strävan efter en balanserad strategi för att uppnå hållbar tillväxt och jämlikhet kräver samordnade ansträngningar från alla intressenter.

De verktyg som tagits fram inom ramen för den här undersökningen har visat sig värdefulla för att analysera de nationella systemen för arbetsmarknadsrelationer. Det går bara att undersöka hur ändamålsenliga de är för att förstå dagens tendenser och utmaningar om de används i framtida diskussioner mellan intressenter på EU-nivå och nationell nivå.

Mer information

Rapporten *Measuring varieties of industrial relations in Europe: A quantitative analysis* (Att mäta variationer i fråga om EU:s arbetsmarknadsrelationer: en kvantitativ analys) hittar du på <https://eurofound.link/ef18033>

Forskningsledare: Christian Welz

information@eurofound.europa.eu